

UKRAYNA-RUSYA SAVAŞININ TRABZON LİMANI'NA ETKİLERİ

Sercan Erol¹, Merve Alver²

1. Doç. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sürmene Deniz Bilimleri Fakültesi, Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Bölümü, Trabzon, Türkiye, sercerol@ktu.edu.tr

(ORCID: 0000-0001-6887-1863)

2. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği, Tezli Yüksek Lisans Programı, Trabzon, Türkiye, mervealver10@gmail.com

Makale Teslim Tarihi: 01.06.2022

Makale Onay Tarihi: 28.06.2022

Makale Künye Bilgisi: EROL, Sercan ve ALVER, Merve (2022), Ukrayna-Rusya Savaşının Trabzon Limanı'na Etkileri, Avrasya Dosyası Dergisi, Cilt No:13 (Sayı-1): 29- 38. İstanbul.

ÖZET

Gemiler ile karalar arasında bağlantı sağlayan limanlar, mavi büyüme stratejisinin en önemli bileşenlerinden biridir. Ancak finansal krizler, politik olaylar ve salgın hastalıklar karşısında öncelikle etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Bu çalışmada amaç, Rusya-Ukrayna savaşının Trabzon Limanı üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Çalışma sonucunda, Rusya-Ukrayna savaşının liman üzerinde yaratmış olduğu tehditler olmakla birlikte, bazı fırsatların da olduğunu göstermiştir. En olumsuz etki, Covid-19 pandemi sonrası dönemde Trabzon odaklı azalan kömür ithalatının, savaşın başlaması ile Şubat 2022 döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre %81 azalmasıdır. Buna karşılık Rus bayraklı gemileri uygulanan ambargolar nedeniyle, Trabzon Limanının bir çıkış kapısı olma potansiyeli mevcuttur.

Anahtar Kelimeler: Rusya-Ukrayna Savaşı, Trabzon Limanı, Jeopolitik, Jeostratejik

EFFECTS OF UKRAINE-RUSSIA WAR ON TRABZON PORT

ABSTRACT

The ports that connect the ships with the land are one of the most important components of the blue growth strategy. However, it is one of the sectors that are primarily affected by financial crises, political events and epidemics. The aim of this study is to put the effects of the Russia-Ukraine war on Trabzon Port there. As a result of the study, it has been shown that although the Russia-Ukraine war has created threats on the port, it has some opportunities. The most negative effect is that the coal imports focused on Trabzon, which decreased in the post-Covid-19 pandemic period, decreased by 81% in the period of February 2022, with the start of the war, compared to the same period of the previous year. On the other hand, due to the embargoes applied to Russian ships, Trabzon Port may have the potential to be an exit point.

Keywords: Russia-Ukraine War, Trabzon Port, Geopolitics, Geostrategic

GİRİŞ

Karaların, denizlere çıkış noktası olan limanlar, küresel lojistik ağının en önemli bileşenlerinden biridir (Erol ve Demir, 2019: 4). Fakat, küresel çapta yaşanan krizler, politik olaylar ve savaşlar öncelikle deniz yolu taşımacılığını, bunun sonucunda da liman sektörünü etkilemektedir (Stopford, 2009: 24). Son dönemde küresel denizcilik ve limancılık sektörünü etkileyen politik olaylardan biri Rusya-Ukrayna savaşıdır. Rusya lideri Putin'in 24 Şubat 2022 tarihinde Ukrayna'ya dönük askeri müdahalesi ile patlak veren savaş, küresel çapta pek çok dramatik etkiler yaratmakla beraber, batı dünyasında Rus tehdidi algısını canlandırmıştır (Erol ve Başaran, 2022: 13; Doğan, 2022: 7).

Türkiye, savaşın başladığı andan itibaren taraflar arasında diyalogu sürdürmüş ve barışın tesis edilmesine dönük aksiyonlar almıştır. Bu kapsamda Antalya Diplomatik Forumu'nda Rusya ve Ukrayna Dışişleri Bakanları arasında, savaşın başlangıcından bu yana, barışa yönelik umut vadeden ilk üst düzey temas gerçekleşmiştir (ADF, 2022). Sonrasında ise 29 Mart 2022 tarihinde Rusya-Ukrayna müzakere heyetleri, İstanbul'da bir araya geldi (AA, 2022). Ancak tüm gayretlere rağmen bu çalışmanın ele alındığı dönem itibari ile taraflar arasındaki savaş devam etmektedir.

Bu çalışmada amaç, Rusya-Ukrayna savaşının Trabzon Limanı üzerine etkilerini ortaya koymaktır. Trabzon limanı, coğrafi konumu, tarihi geçmişi, doğu batı ticaret yollarının kesişimin de

bulunması nedeniyle Avrasya açısından stratejik bir öneme sahiptir. Literatürde, Rusya-Ukrayna savaşının etkileri üzerine yapılan çalışmalar yeni olup oldukça sınırlıdır. Bu çalışmalar, savaşın jeopolitik etkileri, ekonomik etkileri, çevresel etkileri ve insan yaşamı üzerine etkileri şeklinde özetlenebilir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde Doğan (2022), yapmış olduğu çalışmada Rusya-Ukrayna savaşının hisse senedi getirilerine etkisini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda savaşın ilk günlerinde ortalama anormal ve kümülatif anormal getirilerin pozitif çıktığını tespit etmiştir (Doğan, 2022: 9). Erol ve Başaran (2022) ise yapmış oldukları çalışmada savaşın Polonya'nın jeopolitiğine olan etkilerini ortaya koymuştur. Pereira ve diğ. (2022) savaşın biyoçeşitlilik, habitat ve yaban hayatı üzerindeki etkilerini ele almışlardır (Pereira ve diğ., 2022). Tüm savaşlarda olduğu gibi, bu savaşta da en yıkıcı etkiler çocuklar üzerinde olmuştur (Lava ve diğ., 2022: 181). Literatür incelendiğinde savaşın Türk Limanları üzerine etkilerini konu alan çalışma yoktur. Bu itibarla ele alınan bu çalışma konu ile ilgili ilk çalışma olması nedeniyle mevcut literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

Bu çalışma yukarıda ifade edilen amacı ortaya koyabilmek için dört bölüm olarak yapılmıştır. Giriş bölümünden sonra Trabzon Limanı hakkında bilgi verilmiş, sonrasında üçüncü bölümde savaşın Trabzon Limanı üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde sonuçlar sunulmuştur.

Trabzon Limanı ve Konumu

Doğu dünyası ile batı dünyasını birbirine bağlayan, ticari yolların kesiştiği bir kavşak konumunda bulunan Trabzon Limanı, jeo-stratejik açıdan büyük öneme sahiptir (Çiğdem, 2010: 134). Bu önemini geçmişten günümüze hiç yitirmeyen Trabzon Limanı günümüzde başta İran, Irak, Rusya, Kafkasya ve Türk Cumhuriyetlerinin lojistik ağında stratejik bir konuma sahiptir (Baytal, 2003: 22). Türk Boğazları sayesinde dünya denizlerine açılan Karadeniz kıyısında yer alan Trabzon Limanının konumu aşağıda Şekil 1'de görülmektedir

Şekil 1. Trabzon Limanı Konumu ve Hinterlandı (URL-5)

Trabzon Limanı konumu itibari Batum, Sochi, Poti, Novorossiysk, Samsun, Rize ve Hopa limanlarına komşudur. İşletme hakkı devri yöntemi ile 2003 yılında Albayrak Turizm AŞ'ye 30 yıllığına özelleştirilen Trabzon Limanı halihazırda Türkiye'de uluslararası düzeyde faaliyet gösteren 180 tane liman ve kıyı tesisi içerisinde Borsaya açılan tek liman konumundadır. Günümüzde ise anılan liman, konteyner, kuru dökme yük, Ro-Ro, sıvı dökme yük elleçleme kapasitesi ile kırkambar liman özelliği taşımaktadır (URL-1).

Diğer taraftan denizcilik sektöründe temel amaçlardan biri de limanlarda sunulan hizmet çeşitliliği ve kalitesini artırmaktır. Artan liman verimliliği sayesinde, taşıma maliyetlerinin azaltılmak suretiyle en fazla kârın elde edilmesidir. Bu kapsamda, aşağıda Tablo 1'de Trabzon Limanı hizmet kapasitesi görülmektedir.

Tablo 1. Trabzon Limanı Hizmet Kapasitesi (URL-2)

İşlem Türü	Kapasite
Yıllık Elleçleme (Yükleme-boşaltma)	10 milyon ton
Yıllık Depolama	5 milyon ton
Yıllık Konteyner Elleçleme	350.000 TEU
Yıllık Konteyner Depolama	300.000 TEU

Rıhtım Uzunluğu (8 Rıhtım)	2.235 m
Yıllık Gemi Kabul	2500 adet

Öte yandan Trabzon limanı tarafından gerçekleştirilen bazı önemli projeler, limanın Avrasya coğrafyası için ne denli önemli olduğunu bir kez ortaya koymaktadır. Bu projelere; TPAO ortaklığı ile BP tarafından 2004-2006 yılları arasında Hopa açıklarında yapılan derin (Hopa-1) deniz sondajı projesi, TPAO tarafından Trabzon Sürmene ilçesi açıkların 2010-2012 yılları arasında yapılan derin deniz sondajı (Sürmene-1) için limanın lojistik merkez olarak kullanımı, NATO ISAF Kuvvetleri kapsamında Afganistan’da görev yapan Federal Almanya Silahlı Kuvvetlerinin 2013-2015 tarihlerinde Trabzon Limanı üzerinden çekilme projesi, Fatih sondaj gemisinin İstanbul Haydarpaşa Limanında sökülen kulesinin montajının Trabzon Limanı’nda gerçekleştirilmesi örnek olarak sunulabilir (URL-2). Ayrıca Karadeniz kıyısındaki limanları içerisinde Trabzon Limanı, Akdeniz Kruvaziyer Limanları Birliği’ne (MedCruise) üye tek limandır (URL-3). Bu sayede, Covid-19 pandemisi nedeniyle durma noktasına gelen deniz turizmi faaliyetleri, özellikle “Galata Port” projesinin yapımı sonucunda Trabzon Limanı’na gelecek kruvaziyer gemi sayısında önemli artış olacağı beklenmektedir.

Ukrayna- Rusya Savaşının Trabzon Limanı’na Etkisi

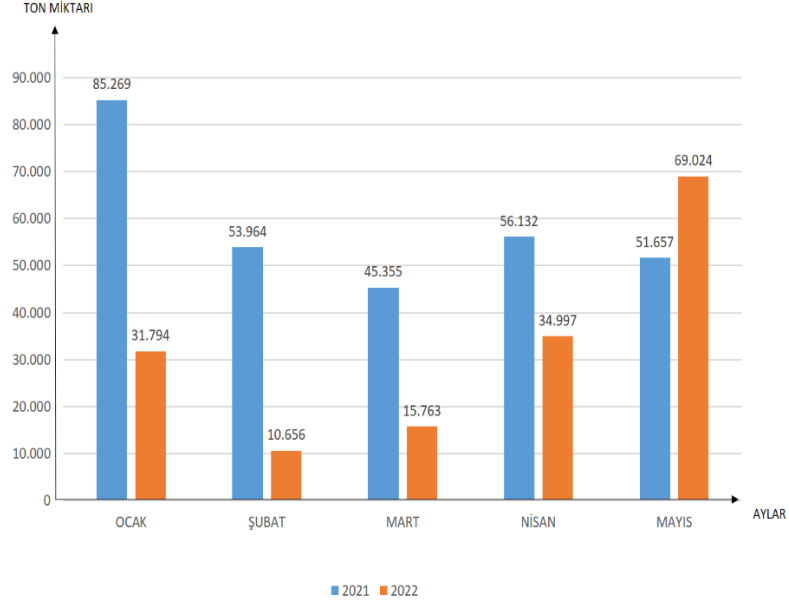
Trabzon Limanı uzun yıllardır Rusya’yla ticaretin merkezi konumundadır. Özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu için Trabzon Limanı, Rusya’yla olan ticaret konusunda önemli bir tecrübeye sahiptir. Rus gemi ve limanlarına uygulanan ambargolar nedeniyle Rusya’nın Karadeniz’de çıkış noktalarından biri Trabzon Limanının önemi artmıştır. Trabzon Liman İşletmeciliği A.Ş. Genel Müdürü Halit Muzaffer Ermiş Bloomberg TV’ye verdiği demeçte, “Rusya-Ukrayna Savaşının Liman üzerinde yarattığı fırsat ve tehditler olduğunu belirtmiştir. Özellikle Rusya’nın döviz transfer sisteminden (SWIFT) çıkarılması ile para transferi konusunda büyük sorunların yaşandığını, ancak buna rağmen 2022 yılı ilk çeyrekte net kârını 27,1 milyon TL çıkartıldığı aktarılmıştır (URL-4). Rusya-Ukrayna savaşının Trabzon Limanı üzerindeki ilk etki, borsaya kote olan tek liman olması münasebetiyle hisse senet fiyatları üzerinde görülebilir. Bu kapsamda aşağıda Şekil 2’de Trabzon Limanı hisse senedi fiyat hareketleri görülmektedir.

Şekil 2. Trabzon Limanı Hisse Senedi Hareketleri

Şekil 2’de görüldüğü üzere son altı aylık dönemde Trabzon Limanı hisse senedi fiyatının en düşük olduğu seviye, Rusya’nın Ukrayna’ya yönelik başlatmış olduğu askeri müdahalenin olduğu 24 Şubat 2022 tarihidir. Hisse senedi fiyatı 23 Şubat 2022 tarihinde 29,48 TL iken, yaklaşık %10 düşüşle 24 Şubat 2022 tarihinde 26,54 TL olmuştur. Ancak, savaşın başlamasından sonraki süreçte şoku kısa sürede atlatan hisse senedi fiyatları artış eğilimine geçmiştir. Dalgalı bir seyir izleyen hisse senedi fiyatları 9 Haziran 2022 itibari ile 28,06 TL’dir.

Öte yandan Trabzon Limanında yoğunlukla elleçlenen yüklerin başında kömür gelmektedir. Bu kapsamda 2021-2022 yılı ilk beş ayı kömür elleçleme verileri aşağıda Şekil 3’te verilmiştir.

Şekil 3. Trabzon Limanı Kömür Elleçleme Verileri

Şekil 3'te görüldüğü üzere Mayıs dönemi hariç, 2022 yılında Kömür yükü elleçleme miktarlarında dramatik düşüşler yaşanmıştır. En büyük düşüş ise %81 ile Şubat 2022 döneminde olmuştur. Trabzon Limanına gelen yükler, Rusya'nın iç kesimlerinden nehir gemileri ile Trabzon Limanına ulaşmaktadır. Ancak, Rusya-Ukrayna savaşının başlamasıyla Azak Denizi'ni Kara Denize bağlayan Kerç Boğazı'nın trafiğe kapanması, bu düşüşte önemli payı olmuştur. Ancak, bu düşüş sadece Rusya-Ukrayna savaşına bağlanmamalıdır. Covid-19 sonrası, dünyada başlayan normalleşme ve kısıtlamaların kalkması Çin gibi büyük ekonomilerin enerji ihtiyacını yeniden artırmıştır (Yücel, 2022). Bu kapsamda, Çin'in ve Hindistan'ın yüksek fiyatlarla Rusya'dan kömür almaları ve yükselen kömür fiyatları karşısında Trabzon Limanı'nı üzerinden yapılmakta olan ithalatlarda önemli azalmalar olmuştur (Ermiş, 2022).

Öte yandan, Rusya-Ukrayna savaşı sonrası küresel piyasalara ulaşmada çabası içinde olan Rusya, Karadeniz üzerinden küresel piyasalara erişimde Trabzon Limanı üzerinden bir çıkış arayabilir. Bu kapsamda 2014 Sochi kış olimpiyatları sebebi ile kapanan Sochi-Trabzon limanı hattı (Başar ve diğ. 2015), yeniden açılabilir. Ayrıca, savaş nedeniyle uzak doğudan gelen kara taşımacılığı yüklerinin Rusya üzerinden Avrupa pazarına erişimi savaş nedeniyle durmuştur. Bu durum, sınır kapıları üzerindeki baskıyı artırmıştır. Hem Avrupa Birliği hem de Ukrayna odaklı kara yolu taşımacılığında da Trabzon Limanı bir çıkış kapısı olabilir.

SONUÇ

Rusya lideri Putin'in 24 Şubat 2022 tarihinde Ukrayna'yı işgale başladıklarını televizyondan duyurması ile başlayan süreç, küresel çapta dramatik etkiler yaratmıştır. İnsan yaşamında, çevre kirliliğine, mülteci meselesinden gıda krizine kadar yaygın etkisi olan bu durum hiç şüphesiz ki Karadeniz limanlarını da etkilemiştir. Bu çalışmada Rusya-Ukrayna Savaşının Trabzon Limanı üzerinde yarattığı fırsat ve tehditler ele alınmıştır. Bu kapsamda yapılan ilk çalışma olup sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Savaş ilk anda liman hisse senetlerinde %10'luk düşüşe sebep olmuş, sonrasında ise hisse senetleri fiyatlarında toparlanma olmuştur. En önemli elleçlenen yük kalemi olan kömür yükünde savaşın etkisiyle ilk ayda bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %81'lik düşüş olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Avrupa Birliği ülkelerinin Rus bayraklı gemilere uyguladığı ambargo nedeniyle sıkışan Rusya açısından Trabzon Limanı bir çıkış kapısı olabilir. Aynı şekilde Rusya üzerinden kapanan kara lojistiği nedeniyle, uzak doğu yüklerinin AB ve Ukrayna ya da tersi istikamette yine Trabzon Limanı aktif rol oynayabilir.

Hiçbir fırsatının, bir damla göz yaşına değmeyeceği dünyamızda, bu anlamsız savaşın bir an önce bitmesi, yazarların tek arzusudur.

Teşekkür

Bu çalışma esnasında vermiş olduğu katkılardan ötürü Trabzon Liman İşletmeciliği A.Ş. Genel Müdürü Halit Muzaffer Ermiş'e teşekkür ederiz.

Kaynakça

- AA, (2022). Rusya-Ukrayna müzakere heyetleri İstanbul'da bir araya geldi, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/rusya-ukrayna-muzakere-heyetleri-istanbulda-bir-araya-geldi/2548756>, Erişim Tarihi: 04.06.2022.
- ADF, (2022). Antalya Diplomatik Forumu, <https://antalyadf.org/>, Erişim Tarihi: 05.06.2022.
- Başar, E. Erol S. ve Yılmaz H. (2015). Karadeniz Limanlarında Ro-Ro Taşımacılığının Tarihsel Gelişimi, Türk Deniz Ticareti Tarihi Sempozyumu VII: Karadeniz Limanları, Ordu, Türkiye, 29 Nisan 01 Mayıs 2015.
- Baytal, Y. (2003). Trabzon Limanı İnşası, *History Studies*, 5(3): 21-35
- Çiğdem, S. (2010). Eskiçağ'da Trabzon Limanı: Askeri Ve Ekonomik Yönden Gelişimi Ve Doğu-Batı İlişkilerindeki Rolü, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (2), 133-155.
- Doğan, M. (2022). The Impact of The Russia-Ukraine War on Stock Returns . *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 11 (1) , 1-9 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ssrj/issue/68794/1083034>
- Ermiş, H. M. (2022). Rusya'nın Ukrayna'ya Saldırısının Trabzon Limanı Üzerinde Yaratacağı Fırsat ve Tehditler, Yayınlanmamış Kişisel Yazı.
- Erol S. ve Demir M. (2019). Liman Elleçleme Hızının Artırılması İçin Genetik Algoritma Tabanlı Yeni Bir Yaklaşım, IV. Ulusal Liman Kongresi "Küresel Eğilimler-Yerel Stratejiler", 07- 08 Kasım 2019, ss.3-9- İzmir, Türkiye.
- Erol, M. S. ve Başaran, D. (2022). Rusya-Ukrayna Savaşı Bağlamında Polonya'nın Artan Jeopolitik Önemi. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 13-39.
- Lava, S. A. G., Luca, D., Milania, G. P., Leyors, P., Ritz, N. ve Winter, P. (2022). Please stop the Russian-Ukrainian war – children will be more than grateful, *European Journal of Pediatrics* (2022) 181:2183–2185
- Pereira, P., Bašić, F., Bogunovic, I. and Barcelo D. (2022). Russian-Ukrainian war impacts the total environment, *Science of the Total Environment* 837 (2022) 155865
- Stopford, M. (2009). *Maritime Economics*. London and New York: Routledge.
- URL-1:<https://trabzonport.com.tr/hakkimizda/> (Erişim tarihi: 01.05.2022)
- URL-2: <https://trabzonport.com.tr/liman-kapasitesi-ve-fiziki-durum/> (Erişim tarihi: 01.05.2022)
- URL-3:<https://www.denizhaber.net/trabzon-limanina-21-adet-kruvaziyerin-gelmesi-bekleniyor-haber-107438.htm> (Erişim tarihi: 01.05.2022)
- URL-4:<https://www.bloomberght.com/tcmb-ruble-islemlere-mudahale-etmeli-2302625> (Erişim tarihi: 01.05.2022)
- URL-5: <https://trabzonport.com.tr/> (Erişim tarihi: 01.05.2022)
- Yücel, M. (2022). Küreselleşen Enerji Ticaretinde Türkiye: Sosyal Ağ Analizi Uygulaması, Yayınlanmış Doktora Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kastamonu.